NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Gdańsku

LGD.410.016.02.2017
P/17/026

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Gdańsku
ul. Wały Jagiellońskie 36, 80-853 Gdańsk
T +48 58 768 36 00, F +48 58 768 36 05
lgd@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/17/026 – Nauczanie matematyki w Szkołach
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Gdańsku
Kontroler	Piotr Lewandowski doradca techniczny, upoważnienie do kontroli nr LGD/103/2017 z dnia 04.09.2017 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Szkoła Podstawowa im. Pamięci Ofiar Stutthofu w Sztutowie[1], dalej : „Szkoła"
Kierownik jednostki kontrolowanej	Sylwia Owsińska, Dyrektor Szkoły (dalej: „Dyrektor") (dowód: akta kontroli str. 3-4)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Nauczyciele matematyki oraz nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej uczący w Szkole w latach 2014/2015-2017/2018 posiadali wymagane kwalifikacje do nauczania. Tylko część z nich uczestniczyła w okresie objętym kontrolą w różnych formach szkolenia i doskonalenia zawodowego, innych niż szkoleniowe rady pedagogiczne. Warunki lokalowe i wyposażenie sal lekcyjnych zapewniały bezpieczeństwo i higienę w trakcie lekcji matematyki oraz umożliwiały realizację podstawy programowej i przyjętych w Szkole programów nauczania matematyki. Programy nauczania matematyki były prawidłowo dopuszczane do użytku, a ich realizacja w cyklu edukacyjnym 2014-2017 odbyła się w wymaganej liczbie godzin. Plany zajęć obowiązkowych na rok szkolny 2017/2018 trzech spośród objętych kontrolą oddziałów[2] do dnia 12 października[3] nie spełniały jednak zasad higieny nauczania. Oferta zajęć pozalekcyjnych z matematyki obejmowała zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze dla wszystkich oddziałów, jednak na części zajęć liczba uczestników była wyższa niż dopuszczalna przepisami. W Szkole umożliwiono uczniom udział w zajęciach rozwijających zainteresowania matematyką, a także udział w konkursach matematycznych. Monitorowano osiągnięcia uczniów z matematyki i rozpoznawano stopień zaspokojenia potrzeb szkoleniowych nauczycieli. Wyniki egzaminów zewnętrznych z matematyki w okresie objętym kontrolą wzrastały i kształtowały się powyżej średniej krajowej w 2016 r. (test szóstoklasistów) oraz w 2017 r. (egzamin gimnazjalny). Dyrektor sprawowała nadzór pedagogiczny w zakresie warunków i organizacji procesu nauczania matematyki i podejmowała działania mające na celu podnoszenie jakości pracy Szkoły w tym zakresie.

[1] Rada Gminy Sztutowo, uchwałą nr XXVIII/293/2017 z dnia 7 września 2017 r. przekształciła z dniem 01 września 2017 r. Zespół Szkół im. Pamięci Ofiar Stutthofu w Sztutowie w Szkołę Podstawową im. Pamieci Ofiar Stutthofu w Sztutowie.

[2] kontrolą objęto oddziały II i III etapu nauczania.

[3] W dniu 12.10.2017 r. przeprowadzono weryfikację planów lekcji pod kątem zapewnienia zasad higieny nauczania.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Warunki i organizacja procesu nauczania matematyki

Opis stanu faktycznego

Szkoła powstała z dniem 01.09.2017 r. w wyniku przekształcenia organizacyjnego Zespołu Szkół im. Pamięci Ofiar Stutthofu w Sztutowie, związanego z reformą edukacji.

(dowód: akta kontroli str. 6-7)

W Szkole, w latach szkolnych 2014/2015 - 2016/2017 (według stanu na dzień 30 września):

- uczyło się odpowiednio 337, 335 i 297 uczniów[4],
- nauczanie matematyki prowadzono w trzech etapach edukacyjnych[5], w tym: w siedmiu oddziałach na I etapie, od pięciu do sześciu oddziałach na II etapie oraz od pięciu do siedmiu oddziałach na III etapie,
- średnia liczba uczniów w oddziale na I etapie edukacyjnym wynosiła 18 osób (od 10 do 24) oraz 16 osób na II i III etapie edukacyjnym (od 11 do 25),
- na pierwszym etapie edukacyjnym zajęcia z matematyki prowadziło siedmiu nauczycieli, na każdego nauczyciela przypadało średnio 18 uczniów,
- na drugim i trzecim etapie edukacyjnym zajęcia z matematyki prowadziło trzech nauczycieli, na każdego nauczyciela przypadało średnio 32 uczniów,
- nauczyciele uczący matematyki posiadali stopnie awansu zawodowego począwszy od stażysty do nauczyciela dyplomowanego,
- w tygodniowych planach zajęć na II etapie edukacyjnym ujęto cztery godziny matematyki w klasie czwartej i piątej oraz pięć godzin w klasie szóstej, natomiast na III etapie edukacyjnym ujęto po cztery godziny matematyki we wszystkich klasach.

(dowód: akta kontroli str. 51-52, 61-171)

1.1. Kwalifikacje nauczycieli uczących matematyki.

W roku szkolnym 2014/2015 na II i III etapie edukacyjnym zajęcia z matematyki prowadził jeden nauczyciel dyplomowany (w wymiarze 27 godzin – 1,5 etatu), jeden mianowany (26 godzin – 1,4 etatu) oraz jeden kontraktowy (23 godziny – 1,3 etatu). Spośród siedmiu nauczycieli uczących matematyki w ramach I etapu edukacyjnego czterech posiadało stopień nauczyciela dyplomowanego (zatrudnieni byli w wymiarze od 20 do 27 godzin – 1,1-1,5 etatu), dwóch nauczyciela mianowanego (23,5 i 26 godzin – 1,31 i 1,4 etatu) oraz jeden nauczyciela kontraktowego (27 godzin – 1,5 etatu).

W roku szkolnym 2015/2016 na II i III etapie edukacyjnym zajęcia z matematyki prowadził jeden nauczyciel dyplomowany (w wymiarze 27 godzin – 1,5 etatu) oraz dwóch mianowanych (22 i 26 godzin – 1,2i 1,4 etatu). Spośród siedmiu nauczycieli uczących matematyki w ramach I etapu edukacyjnego, czterech posiadało stopień nauczyciela dyplomowanego (zatrudnieni byli w wymiarze od 19 do 27 godzin – 1,06-1,5 etatu), dwóch nauczyciela mianowanego (20 i 24 godzin – 1,11 i1,33 etatu) a jeden nauczyciela kontraktowego (27 godzin – 1,5 etatu).

W roku szkolnym 2016/2017 na II i III etapie edukacyjnym zajęcia z matematyki prowadziło dwóch nauczycieli dyplomowanych (w wymiarze odpowiednio 18 i 26 godzin – 1 i1,4 etatu) oraz jeden mianowany (19 godzin – 1 etat). Spośród siedmiu nauczycieli uczących matematyki w ramach I etapu edukacyjnego, czterech posiadało stopień nauczyciela dyplomowanego (zatrudnieni byli w wymiarze od 19

[4] w roku szkolnym 2013/2014 do Szkoły uczęszczało 312 uczniów

[5] I etap edukacyjny: klasy I-III szkoły podstawowej, II etap edukacyjny: klasy IV-VI szkoły podstawowej, III etap edukacyjny: klasy I-III gimnazjum

do 24 godzin – od 1,06 do 1,33 etatu) oraz trzech nauczyciela mianowanego (zatrudnieni byli w wymiarze od 18 do 26 godzin – od 1 do 1,44 etatu).
Do dnia zakończenia kontroli, w roku szkolnym 2017/2018 na II i III etapie edukacyjnym zajęcia z matematyki prowadziło dwóch nauczycieli dyplomowanych (w wymiarze 26 i 27 godzin – 1,4 i 1,5 etatu) oraz jeden mianowany (20,5 godzin – 1,1 etatu). Spośród sześciu nauczycieli uczących matematyki w ramach I etapu edukacyjnego czterech posiadało stopień nauczyciela dyplomowanego (zatrudnieni byli w wymiarze od 23 do 27 godzin – od 1,28 do1,5 etatu) oraz dwóch nauczyciela mianowanego (22 i25 godzin – 1,22i 1,39 etatu).

(dowód: akta kontroli str. 57-171)

W okresie objętym kontrolą, według stanu na dzień 30 września, wszyscy nauczyciele uczący w Szkole matematyki posiadali niezbędne kwalifikacje do realizowanych zajęć edukacyjnych, stosownie do rozporządzenia w sprawie kwalifikacji wymaganych od nauczycieli[6],.

W roku szkolnym 2014/2015 nauczyciele uczący matematyki na II i III etapie nauczania posiadali tytuł licencjata w zakresie matematyki – specjalizacja nauczycielska, dodatkowo jeden z nauczycieli posiadał ukończone studia magisterskie na kierunku matematyka ogólna.

W roku szkolnym 2015/2016 dwóch nauczycieli uczących matematyki na II i III etapie nauczania posiadało tytuł licencjata w zakresie matematyki – specjalizacja nauczycielska, dodatkowo jeden z nauczycieli posiadał ukończone studia magisterskie na kierunku matematyka ogólna, jeden zaś był absolwentem studiów magisterskich o kierunku fizyka z matematyką, o specjalizacji nauczycielskiej.
W roku szkolnym 2016/2017 jeden nauczyciel uczący matematyki na II i III etapie nauczania posiadał tytuł licencjata w zakresie matematyki – specjalizacja nauczycielska, dwaj pozostali nauczyciele posiadali wykształcenie pedagogiczne oraz ukończyli podyplomowe studia w zakresie matematyki.
W roku szkolnym 2017/2018 jeden nauczyciel uczący matematyki na II i III etapie nauczania posiadał tytuł licencjata w zakresie matematyki – specjalizacja nauczycielska, dwaj pozostali nauczyciele posiadali wykształcenie pedagogiczne oraz ukończyli podyplomowe studia w zakresie matematyki i matematyki z informatyką.
Wszyscy nauczyciele prowadzący zajęcia z matematyki, w ramach I etapu edukacyjnego, w okresie objętym kontrolą posiadali ukończone studia magisterskie w zakresie edukacji wczesnoszkolnej lub nauczania początkowego.

(dowód: akta kontroli str. 168-176)

1.2. Podnoszenie kwalifikacji przez nauczycieli.

W okresie objętym kontrolą wszyscy nauczyciele uczący matematyki brali udział w radach szkoleniowych, w trakcie których podnosili swoją wiedzę w zakresie form i metod nauczania oraz wymieniali się m.in. doświadczeniami w zakresie nauczania matematyki oraz prezentowali materiały ze szkoleń, w których wzięli udział. Ponadto w roku szkolnym 2015/2016 jeden nauczyciel brał udział w Warsztatach Instytutu Badań Edukacyjnych w akcji – „Narzędzia w działaniu" – warsztaty i diagnozowanie narzędzi multimedialnych z matematyki oraz szkoleniu – Ocenianie kształtujące w pracy nauczyciela – etap I. W roku szkolnym 2016/2017 dwóch nauczycieli brało udział w szkoleniach zorganizowanych przez Pomorską Akademię Liderów Edukacji

[6] Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz. U. z 2015 r. poz. 1264) - obowiązujące do 31 sierpnia 2017 r. oraz rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych przez nauczycieli (Dz. U. poz. 1575) - obowiązujące od 1 września 2017 r.

– Kompetencje matematyczne nauczycieli województwa pomorskiego. Jeden z nauczycieli uczestniczył w szkoleniu związanym z cyberprzemocą. W roku szkolnym 2017/2018 jeden z nauczycieli uczących matematyki ukończył kurs z zakresu metodyki gry w szachy.

W roku szkolnym 2014/2015 żaden z ww. nauczycieli, w 2015/2016 dziewięciu, a w 2016/2017 siedmiu nauczycieli nie uczestniczyło w udokumentowanych formach szkolenia zewnętrznego w zakresie matematyki.
Jak wyjaśniła Dyrektor, nauczyciele uczestniczyli w różnych formach doskonalenia, nie zawsze związanych z matematyką. Nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej mają uprawnienia do nauczania co najmniej dwóch przedmiotów. Wszyscy mają ukończone dodatkowe studia podyplomowe. Nie ma studiów doskonalących w zakresie edukacji wczesnoszkolnej. Nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej wybierali kursy doskonalące, np. 120 godzinny kurs „Mój warsztat teatralny", szkolenia 5-20 godzinne prowadzone przez Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie, czy Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku. Prowadzili również liczne lekcje otwarte i szkolenia dla innych nauczycieli, zabierali głos na konferencjach metodycznych. Ośrodki doskonalące nauczycieli w ostatnim czasie nie oferowały szkoleń w zakresie matematyki, stąd też z takowych nie korzystali, ale korzystali z różnych form doskonalenia i dokształcania, które mają realny wpływ na jakość ich pracy m.in. w zakresie umiejętności metodycznych, wychowawczych i dydaktycznych. Nauczyciele matematyki, zatrudnieni w Szkole na stałe doskonalą się. Mają ukończone studia podyplomowe w zakresie kilku przedmiotów. Oprócz matematyki mogą uczyć fizyki, informatyki, pracować jako logopeda lub w bibliotece itd. W ostatnim czasie szkoła potrzebowała zwłaszcza nauczycieli logopedii, informatyki, edukacji wczesnoszkolnej, techniki i w tym zakresie doskonalenie było realizowane przez nauczycieli różnych specjalności. Nauczyciele zatrudnieni w szkole w Sztutowie na czas nieokreślony uczestniczyli w różnych formach doskonalenia zgodnych z potrzebami Szkoły, np. w zakresie kształtowania kompetencji wychowawczych (wszyscy byli, są, będą wychowawcami), prowadzenia wycieczek szkolnych, rozliczania i pozyskiwania środków pozabudżetowych. Ponadto nauczyciele uczestniczyli w nieudokumentowanych formach szkolenia (szkolenia, po których nie wystawiano zaświadczeń i dyplomów).
Analiza wyników z matematyki osiąganych w okresie objętym kontrolą przez uczniów na II i III etapie edukacyjnym, nauczanych przez sześciu nauczycieli (jednego kontraktowego, dwóch dyplomowanych[7] oraz trzech mianowanych) wykazała, że:

- średnie oceny roczne oddziałów klasowych kształtowały się następująco: od 3,44 do 3,93 – nauczyciel kontraktowy, od 3,26 do 4,27 – nauczyciel dyplomowany, od 2,54 do 4,11 – nauczyciel mianowany,
- 85% oddziałów uzyskiwało średnie roczne oceny z matematyki powyżej 3,0 w tym 100% w oddziałach nauczanych przez nauczycieli kontraktowych i dyplomowanych oraz 72% w oddziałach nauczanych przez nauczycieli mianowanych,
- najwyższe średnie roczne uczniowie uzyskiwali w klasach VI oraz III gimnazjum;

Spośród wszystkich ww. nauczycieli tylko jeden był zatrudniony w Szkole przez cały okres objęty kontrolą.

[7] jeden nauczyciel w roku szkolnym 2016/2017 uzyskał tytuł nauczyciela mianowanego

Dyrektor wyjaśniła, że w ostatnich trzech latach szkolnych, z przyczyn niezależnych od szkoły (urlopy zdrowotne, macierzyńskie itd.), w Szkole było zatrudnionych 3 nauczycieli matematyki niezwiązanych z placówką, z których część w chwili obecnej funkcjonuje poza oświatą.

(dowód: akta kontroli str. 177-274, 603-693)

1.3. Warunki lokalowe do nauczania matematyki w Szkole

Na II i III etapie edukacyjnym lekcje matematyki odbywały się w trzech salach, w tym dwóch przeznaczonych wyłącznie do nauczania matematyki oraz jednej, w której prowadzone są również zajęcia z fizyki i chemii. Stosownie do art. 67 ust. 1 pkt 1 ustawy o systemie oświaty[8] wszystkie sale posiadały niezbędne wyposażenie, m.in. tablice do pisania flamastrem albo kredą, komputer dla nauczyciela połączony z rzutnikiem w celu prowadzenia zajęć w formie multimedialnej oraz przyrządy do kreślenia na tablicy. Jedna z pracowni matematycznych wyposażona była w tablicę interaktywną podłączoną do komputera. Pozostałe pomoce dydaktyczne odpowiednie dla poszczególnych etapów nauczania m.in., modele brył geometrycznych, plansze ze wzorami czy wykresami, stanowiły wyposażenie pracowni (w przypadku dwóch pracowni matematycznych) lub były przynoszone na lekcje przez nauczyciela (w przypadku sali, w której odbywały się również zajęcia z fizyki i chemii).

Na I etapie edukacyjnym lekcje odbywały się w siedmiu[9] salach przystosowanych do nauczania wczesnoszkolnego, posiadających część edukacyjną oraz rekreacyjną. Każda z sal, wyposażona była m.in. w tablice do pisania flamastrem albo kredą, komputer dla nauczyciela z drukarką, połączony z rzutnikiem w celu prowadzenia zajęć w formie multimedialnej, TV, DVD, głośniki, odtwarzacz CD, MP3 oraz inne pomoce dydaktyczne odpowiednie dla poszczególnych etapów nauczania m.in. przyrządy do kreślenia na tablicy, modele brył geometrycznych, plansze z wzorami czy wykresami, książki matematyczne, gry planszowe, liczmany i liczydła. Każdy z oddziałów klasowych na I etapie edukacyjnym przypisaną miał jedną salę lekcyjną. Wszystkie komputery nauczycielskie posiadały połączenie z Internetem.

We wszystkich ww. salach zapewniono m.in.: sprawne oświetlenie[10], właściwą odległość ławek od tablicy, tj. pierwszy rząd ławek – minimalnie 2,7 m od tablicy, natomiast ostatni – maksymalnie 9,6 m od tablicy, sprawną instalację elektryczną[11], dostęp do ławek i krzeseł różnej wysokości, okna posiadające konstrukcję umożliwiającą otwieranie co najmniej 50% ich powierzchni w celu wietrzenia.

Sale wyposażono w rolety umożliwiające przysłonięcie okien w trakcie prezentacji multimedialnych.

Powierzchnia sal, w których odbywały się zajęcia z matematyki wynosiła od około 50 m^2 do 52 m^2, a powierzchnia przypadająca na 1 ucznia od 2,0 m^2 do 5,22 m^2.

W okresie objętym kontrolą w Szkole doposażono pracownie matematyczne oraz sale nauczania wczesnoszkolnego w pomoce dydaktyczne do nauczania matematyki za łączną kwotę 7,6 tys. zł., w tym m.in. plansze dydaktyczne, przyrządy do kreślenia na tablicy, gry edukacyjne, liczmany i liczydła, a także zakupiono podręczniki do nauki matematyki za kwotę 10,3 tys. zł

W 2017 r. nie doszedł do skutku (z winy nie leżącej po stronie Szkoły) remont instalacji elektrycznej w Szkole, którego przedmiotem miała być m. in. wymiana oświetlenia w salach lekcyjnych. Prace przesunięto na okres wakacyjny w 2018 r.

(dowód: akta kontroli str. 275-373, 968-1033)

---

[8] Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2017 r. poz. 2198, ze zm.)

[9] od roku szkolnego 2017/2018 lekcje na I etapie edukacyjnym odbywają się w sześciu salach lekcyjnych

[10] Protokół z kontroli zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów szkoły z dnia 30.08.2017 r.

[11] Protokół badania skuteczności ochrony przeciwporażeniowej z dnia 28.01.2013 r.

1.4. Organizacja procesu nauczania matematyki

W wyniku badania tygodniowego rozkładu zajęć dydaktyczno-wychowawczych (obowiązującego do 12 października 2017 r.) w pierwszym semestrze roku szkolnego 2017/2018 na II i III etapie edukacyjnym stwierdzono, że:

- zajęcia w poszczególnych dniach tygodnia rozpoczynały się o stałej porze, tj. o godz. 8.00[12],
- w poszczególnych dniach tygodnia zaplanowano podobną liczbę godzin lekcyjnych – od pięciu do sześciu w czwartej klasie oraz osiem godzin w trzeciej klasie gimnazjum[13],
- zajęcia, gdzie dominuje praca statyczna i długotrwała koncentracja, tj. przyroda, matematyka, fizyka i chemia rozplanowane były w różnych dniach tygodnia – w wymiarze od jednej do trzech godzin lekcyjnych dziennie,
- lekcje matematyki zaplanowano od pierwszej do piątej godziny lekcyjnej, za wyjątkiem lekcji w środy w klasie VII A, które zaplanowano na szóstej godzinie lekcyjnej,
- zajęcia, w trakcie których dominuje praca statyczna i długotrwała koncentracja, ulokowane były naprzemiennie z innymi zajęciami, za wyjątkiem następujących po sobie lekcji matematyki i chemii w klasie VII A (we wtorki) oraz VII B (w środy),
- zaplanowano lekcje matematyki bezpośrednio po dwóch godzinach wychowania fizycznego (w klasie VI A w piątki), co mogło mieć negatywny wpływ na zdolność koncentracji uczniów na lekcji,
- przerwy pomiędzy lekcjami trwały 10 minut, za wyjątkiem 20 minutowych przerw obiadowych, ujętych w planie po czwartej i piątej godzinie lekcyjnej.

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że klasa VII A trzy razy w tygodniu ma zajęcia z matematyki na trzeciej lekcji, jeden raz w tygodniu na szóstej, ale po lekcji z doradztwa zawodowego, która nie wymaga wystawiania ocen i jest z zasady lekcją o charakterze wspierającym doradczym. W odniesieniu do lekcji WF wyjaśniła, że w celu możliwości realizacji wszystkich godzin wychowania fizycznego w klasach IV VII oraz II-III oddziałów gimnazjalnych konieczne jest wpisanie zajęć wychowania fizycznego dwa razy w tygodniu od godzin porannych. Wychowanie fizyczne jest tak zaplanowane, by jeszcze zmieścić dodatkowe zajęcia sportowe na sali gimnastycznej (poniedziałek i wtorek ósma lekcja) oraz zajęcia sportowe z edukacji wczesnoszkolnej i gimnastykę korekcyjną. Z kolei matematykę starano się umieszczać na wcześniejszych lekcjach, stąd też lekcja matematyki musiała się odbyć po zajęciach wychowania fizycznego. Zaplanowanie natomiast lekcji matematyki bezpośrednio po lekcji chemii wynika z faktu, iż nauczyciel chemii realizuje obowiązek w dwóch placówkach – szkole Podstawowej w Sztutowie oraz szkole Podstawowej w Mikoszewie. Szkoły w Sztutowie i Mikoszewie nie mają wystarczającej liczby godzin chemii by zatrudnić nauczyciela w pełnym wymiarze czasu pracy.

(dowód: akta kontroli str. 374-448, 603-608)

1.5. Realizacja przez nauczycieli matematyki podstawy programowej i przyjętych programów nauczania.

W trakcie oględzin przeprowadzonych w pięciu oddziałach klasowych[14] zaobserwowano, że nauczyciele:

---

[12] zajęcia w Szkole zaczynają się od godziny 7:15. O tej porze odbywają się zajęcia wspomagające.

[13] na dziewiątej godzinie lekcyjnej klasa III gimnazjum miała zajęcia rozwijające

[14] oględziny lekcji przeprowadzono w klasie III A gimnazjum, II a, III b, IV a i V a szkoły podstawowej

- realizowali podstawę programową oraz przyjęte programy nauczania, osiągając cele lekcji,
- stosowali przemiennie zróżnicowane formy pracy z uczniem i środki dydaktyczne, jak: wykład, pokaz, praca w grupach, rozwiązywanie zadań samodzielnie przez uczniów, w tym przy tablicy, a w ramach edukacji wczesnoszkolnej również zabawy ruchowe,
- wykorzystywali dostępne pomoce dydaktyczne, m.in.: tablice interaktywne, rzutniki, tablice z wzorami, karty pracy, przyrządy do kreślenia na tablicy, liczmany oraz pomoce dydaktyczne wykonane samodzielnie przez uczniów,
- zadawali uczniom do rozwiązania zadania o takim samym stopniu trudności, umożliwiając uczniom zdolnym rozwiązywanie zadań dodatkowych,
- wspierali uczniów mających trudności w realizacji zadań w tempie klasy oraz pomagali uczniom zgłaszającym problemy,
- informowali o temacie lekcji, weryfikowali wykonanie zadania domowego, angażowali wszystkich uczniów, stwarzając im równe szanse udziału w lekcji, zadali prace domowe proponując uczniom zdolnym rozwiązanie zadań dodatkowych oraz dali uczniom możliwość dokonania samooceny swojej pracy poprzez np. rozwiązywanie zadań na tablicy po upływie czasu na samodzielne lub grupowe ich wykonanie, nagradzanie aktywności uczniów na lekcji, wskazanie zagadnień, z którymi należy dalej pracować.

(dowód: akta kontroli str. 275-292)

1.6. Zajęcia pozalekcyjne z matematyki

Zgodnie ze statutem Szkoły, pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana była uczniom Szkoły m.in. w formie zajęć rozwijających uzdolnienia oraz zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, zajęć specjalistycznych: korekcyjno-kompensacyjnych, porad i konsultacji.

W okresie objętym kontrolą w Szkole zapewniono ofertę nieodpłatnych zajęć pozalekcyjnych z matematyki, zarówno w celu rozwoju zainteresowań uczniów uzdolnionych i zagospodarowania czasu wolnego, jak i zajęć wyrównawczo-dydaktycznych dla uczniów z trudnościami w nauce.

W latach 2014/2015 – 2016/2017 w Szkole organizowano zajęcia celowe dla rozwoju uczniów najzdolniejszych z matematyki, w łącznym wymiarze tygodniowym: ośmiu godzin w roku 2014/2015, dwóch do ośmiu godzin w 2015/2016, czterech godzin w 2016/2017.
W ramach przygotowania do testów z matematyki w latach szkolnych od 2014/2015 do 2016/2017 zaplanowano zajęcia dodatkowe dla uczniów klas VI szkoły podstawowej i III gimnazjum, po jednej godzinie dla każdej z klas[15]. Na rok szkolny 2017/2018 zaplanowano jedną godzinę tygodniowo przygotowania do testów z matematyki. Zajęcia te realizowano z godzin przyznanych przez organ prowadzący[16] i wpisano w arkusz organizacyjny Szkoły.

Ponadto w latach 2014/2015-2016/2017 organizowano w ramach godzin, o których mowa w art. 42 ust. 2 pkt 2 Karty Nauczyciela[17] zajęcia pozalekcyjne z matematyki w celu rozwoju zainteresowań uczniów uzdolnionych i zagospodarowania czasu wolnego, w łącznym wymiarze 10 godzin tygodniowo w roku 2014/2015, 11 w 2015/2016 oraz dziewięciu w 2016/2017. Na rok szkolny 2017/2018 zaplanowano, w celu rozwoju zainteresowań uczniów uzdolnionych

[15] łącznie pięć godzin tygodniowo w 2014/205, cztery godziny w 2015/2016 oraz jedną godzinę w 2016/2017

[16] Organem Prowadzącym jest Gmina Sztutowo.

[17] Ustawa z dnia 26 stycznia 198 ustawy Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2017 r. poz.1189, ze zm.)

i zagospodarowania czasu wolnego, zajęcia w łącznym wymiarze 10 godzin tygodniowo.

Jak wyjaśniła Dyrektor, w roku szkolnym 2016/2017 oraz 2017/2018 podjęto decyzję o dalszym prowadzeniu zajęć w formie zajęć rozwijających uzdolnienia uczniów lub też zajęć w formie wsparcia uczniów potrzebujących pomocy edukacyjnej (zajęcia z wykreślonego art. 42 ust. 2 pkt 2 Karty Nauczyciela). Zgodnie z protokołem z zebrania Rady Pedagogicznej nr 2/2016-2017 z dnia 31 sierpnia 2016 roku postanowiono, że zajęcia będą nadal organizowane wg potrzeb uczniów – zgodnie ze stanowiskiem Ministra Edukacji Narodowej z 25 maja 2016 roku.

Zajęcia dla uczniów z trudnościami w nauce matematyki prowadzone były w formie zajęć dydaktyczno-wyrównawczych (dalej: „ZDW"), rewalidacji oraz zajęć korekcyjno–kompensacyjnych (dalej: „ZKK") w łącznym tygodniowym wymiarze:

- w roku szkolnym 2014/2015 na I etapie edukacyjnym[18] 14 godzin ZDW i siedem ZKK, na II sześć ZDW, i sześć ZKK oraz na III siedem ZDW i siedem ZKK,
- w roku szkolnym 2015/2016 na I etapie edukacyjnym 14 godzin ZDW i siedem ZKK, na II sześć ZDW, i sześć ZKK oraz na III sześć ZDW i sześć ZKK,
- w roku szkolnym 2016/2017 na I etapie edukacyjnym sześć godzin ZDW i sześć ZKK, na II trzy ZDW, i pięć ZKK oraz na III trzy ZDW i trzy ZKK.

Na rok szkolny 2017/2018 zaplanowano łącznie: na I etapie edukacyjnym 12 godzin ZDW i sześć ZKK, na II etapie osiem ZDW i osiem ZKK oraz na III trzy ZDW i dwie ZKK.
Ponadto w Szkole prowadzono zajęcia rewalidacyjne w łącznym tygodniowym wymiarze: 18 godzin w roku 2014/2015, 12 godzin - w 2015/2016, osiem – w 2016/2017. oraz osiem godzin tygodniowo w roku 2017/2018.

W latach szkolnych 2014/2015 – 2016/2017 promocji do następnej klasy nie uzyskało odpowiednio pięciu, siedmiu i trzech uczniów, przy czym w roku 2015/2016 w Szkole nie było uczniów, którzy nie uzyskali promocji z powodu matematyki. W pozostałych latach ocena niedostateczna z matematyki nie była jedynym powodem nieuzyskania promocji przez uczniów. W roku szkolnym 2014/2015 przeprowadzono w Szkole pięć egzaminów poprawkowych, w tym trzy z matematyki, w roku 2015/2016 trzy egzaminy, w tym jeden z matematyki, a w 2016/2017 trzy, z których żaden nie dotyczył matematyki. Wszyscy niepromowani uczniowie, którzy kontynuowali naukę w szkole[19] zostali objęci pomocą psychologiczno-pedagogiczną w formie zajęć dydaktyczno-wyrównawczych z matematyki oraz korekcyjno-kompensacyjnych, w wymiarze dwóch godzin [20] lekcyjnych tygodniowo.

Analiza ocen rocznych z matematyki w roku szkolnym 2016/2017 uzyskanych przez uczniów, którzy w roku szkolnym 2015/2016 uzyskali ocenę dopuszczającą[21] i kontynuowali naukę w Szkole wykazała m.in., że:

- jeden z uczniów otrzymał ocenę niedostateczną i nie korzystał zarówno w roku szkolnym 2015/2016 jak i 2016/2017 ze wsparcia[22],

[18] na zajęcia z matematyki na tym etapie nauki przeznacza się ok. 30-40% zajęć dydaktyczno-wyrównawczych

[19] w 2014/2015 dwóch uczniów odeszło ze szkoły z powodu zmiany miejsca zamieszkania, w roku 2015/2016 czterech uczniów odeszło do Środowiskowego Hufca Pracy

[20] jedna godzina ZDW oraz jedna godzina zajęć ZKK

[21] w roku szkolnym 2015/2016 ocenę dopuszczającą z matematyki na koniec roku uzyskało w Szkole 35 uczniów

[22] w postaci zająć korekcyjnych lub wyrównawczych

- 20 uczniów w roku szkolnym 2016/2017 ponownie uzyskało ocenę dopuszczającą, z czego sześciu nie uczestniczyło w ZDW i ZKK,
- 11 uczniów uzyskało na koniec roku szkolnego 2016/2017 ocenę dostateczną, z czego ośmiu nie korzystało z ZDW lub ZKK.

W okresie objętym kontrolą zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze oraz kompensacyjne odbywały się przed rozpoczęciem lub bezpośrednio po zakończeniu lekcji obowiązkowych zaplanowanych na dany dzień. Zajęcia rozwijające z matematyki odbywały się po zakończeniu zajęć obowiązkowych lub w soboty w formie bloków zajęć.

Zajęcia rozwijające dla uczniów zdolnych organizowano w wymiarze czterech godzin tygodniowo w 2014/2015 roku, dwóch do pięciu godzin w 2015/2016 oraz 10 w 2016/2017. Na rok 2017/2018 zaplanowano zajęcia dla uczniów uzdolnionych w wymiarze trzech godzin tygodniowo.

W roku szkolnym 2015/2016 średnią roczną z matematyki powyżej 4,75 uzyskało 65 uczniów, spośród których 37 otrzymało bardzo dobrą lub celującą ocenę roczną.

Analiza ocen rocznych z matematyki otrzymanych w roku 2016/2017 przez uczniów, którzy w roku szkolnym 2015/2016 otrzymali bardzo dobrą lub celującą ocenę roczną z matematyki i kontynuowali naukę w Szkole wykazała, że:

- pięciu uczniów otrzymało ocenę dobrą na koniec roku 2016/2017, podczas gdy w roku 2015/2016 uzyskali bardzo dobrą ocenę roczną. Żaden z wymienionych uczniów nie korzystał ze wsparcia dla uczniów zdolnych[23] w roku 2016/2017,
- 16 uczniów ponownie uzyskało bardzo dobrą ocenę roczną, przy czym 11 z nich nie korzystało z zajęć dodatkowych,
- siedmiu uczniów uzyskało w 2016/2017 celującą[24] ocenę roczną i wszyscy brali udział w zajęciach dodatkowych z matematyki.

W okresie objętym kontrolą Szkoła występowała z wnioskami o przyznanie uczniom stypendiów naukowych.

Uczniowie Szkoły korzystali ze wsparcia dla uczniów zdolnych w ramach stypendiów ufundowanych przez: Edukacyjną Fundację im. prof. Romana Czernieckiego (cztery złożone wnioski i trzech stypendystów), Program pomocy stypendialnej dla uczniów szczególnie uzdolnionych z obszaru województwa pomorskiego „Pomorskie – dobry kurs na edukację" (28 wniosków, 12 stypendystów). W latach 2014/2015 – 2016/2017 wsparcie w formie Nagrody Wójta Gminy Sztutowo otrzymało 28 uczniów. Pomimo złożonych w ww. okresie dwóch wniosków o uzyskanie Stypendium Marszałka Województwa Pomorskiego, jednego o stypendium Prezesa Rady Ministrów oraz Ministra Edukacji Narodowej, żaden z uczniów Szkoły nie był ich laureatem.

W okresie objętym kontrolą nie było uczniów, którym Dyrektor zezwoliła na indywidualny program nauki z matematyki (dalej: IPN) lub indywidualny tok nauki (dalej: ITN), w tym z matematyki. Nie wpłynęły również wnioski rodziców o zezwolenie na IPN lub ITN.

Dyrektor wyjaśniła, że w Szkole nie realizuje się zajęć z uczniem uzdolnionym matematycznie w ramach indywidualnych programów nauczania lub indywidualnego toku nauki dla uczniów o wybitnych uzdolnieniach jednokierunkowych z matematyki z kilku powodów. Po pierwsze żaden z rodziców uczniów, którym takie rozwiązanie zaproponowano nie wyraził na to zgody. Po drugie uczniowie uzdolnieni posiadają uzdolnienia z kilku przedmiotów, nie są one typowo jednokierunkowe i po trzecie

[23] wsparcie dla uczniów zdolnych odbywało się poprzez koło matematyczne oraz indywidualną pracę z uczniem zdolnym

[24] jeden z uczniów w roku 2015/2016 otrzymał bardzo dobrą ocenę końcowo-roczną z matematyki

szkoła ma wypracowane procedury pracy z uczniem zdolnym i proponuje je uczniom i rodzicom. Procedury zostały wypracowane w ramach ewaluacji wewnętrznej i obowiązują w szkole od roku szkolnego 2012/2013. Fakt braku realizacji indywidualnego toku nauczania lub programu nie przeszkadza w pracy z uczniem zdolnym. W klasach najmłodszych uczniowie uzdolnieni z zakresu przedmiotów matematycznych i matematyczno-przyrodniczych uczestniczą w dodatkowych zajęciach edukacyjnych w formie kół naukowych.

(dowód: akta kontroli str. 8-50, 449-477, 694-793)

1.7. Wsparcie dla uczniów z problemami w uczeniu się matematyki.

W okresie objętym kontrolą dla uczniów Szkoły wydane zostały 133 opinie lub orzeczenia poradni specjalistycznych lub psychologiczno-pedagogicznych. Spośród wszystkich wydanych opinii i orzeczeń, 74 (56%) odnosiły się w swej treści do nauczania matematyki. Głównym powodem wydania ww. opinii/orzeczeń odnoszących się do matematyki były obniżone możliwości poznawcze, trudności w uczeniu się, ale także dysleksja, dysgrafia, dysortografia, dysfunkcje percepcji wzrokowej lub słuchowej oraz niepełnosprawność intelektualna, konieczność nauczania specjalnego. Dwie opinie dotyczyły uaktualnienia badań w celu dostosowania oddziaływań terapeutycznych na terenie Szkoły, natomiast sześć opinii dotyczyło uczniów uzdolnionych matematycznie. Żadne z opinii lub orzeczeń nie zostały wydane wyłączne ze względu na trudności lub szczególne uzdolnienia w uczeniu się matematyki.

Uczniowie mający trudności w nauczaniu matematyki korzystali z zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, zajęć korekcyjno-kompensacyjnych, a uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim także z indywidualnej rewalidacji. ZDW były organizowane w klasach I-III szkoły podstawowej w wymiarze dwóch godzin w tygodniu w zakresie edukacji wczesnoszkolnej, a od klasy IV szkoły podstawowej do ukończenia szkoły w wymiarze jednej godziny matematyki w tygodniu. Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne były organizowane również w wymiarze jednej godziny w tygodniu od pierwszej klasy. Rewalidacja prowadzona była w wymiarze dwóch godzin w tygodniu.

Na zajęcia ZDW kierowani byli uczniowie zdiagnozowani przez poradnię, w ramach wdrażania zaleceń oraz uczniowie, których wskazuje specjalista – w tym wypadku nauczyciel matematyki lub edukacji wczesnoszkolnej.

Jak wyjaśniła Dyrektor, dzięki pomocy uzyskiwanej w Szkole, uczniowie z trudnościami w nauce uzyskiwali promocję do klas programowo wyższych, kończyli szkołę i pisali na przyzwoitym poziomie egzaminy zewnętrzne. Bez tej pomocy nie byliby w stanie poradzić sobie sami. Rodzice często sami nie są w stanie im pomóc, ponieważ albo treści są dla nich zbyt trudne, albo też nie mają czasu, gdyż pracują.

(dowód: akta kontroli str. 478 – 497, 794-815)

1.8. Udział uczniów w różnych formach współzawodnictwa w dziedzinie matematyki.

W okresie objętym kontrolą uczniowie Szkoły uczestniczyli w konkursach matematycznych o zasięgu międzyszkolnym, powiatowym, wojewódzkim oraz międzynarodowym[25].
W kolejnych latach w eliminacjach szkolnych do ww. konkursów wzięło udział:

[25] Międzynarodowy Konkurs Matematyczny Kangur

- w 2014/2015 105 uczniów, w tym 18 w konkursach organizowanych przez Pomorskiego Kuratora Oświaty,
- w 2015/2016 93 uczniów, w tym 20 w konkursach organizowanych przez Pomorskiego Kuratora Oświaty,
- w 2016/2017 88 uczniów, w tym 13 w konkursach organizowanych przez Pomorskiego Kuratora Oświaty

Wśród uczniów Szkoły nie było żadnego finalisty ww. konkursów.

W 2014/2015 roku jeden uczeń zakwalifikował się w konkursie organizowanym przez kuratora do szczebla powiatowego, a w pozostałych konkursach uczniowie Szkoły zdobyli pięć nagród i wyróżnień.

W 2015/2016 roku czterech uczniów zakwalifikowało się w konkursie organizowanym przez kuratora do szczebla powiatowego, a w pozostałych konkursach uczniowie Szkoły zdobyli dziesięć nagród i wyróżnień, w tym dwa tytuły laureata.

W 2016/2017 roku żaden uczeń nie zakwalifikował się w konkursie organizowanym przez kuratora do szczebla powiatowego, a w pozostałych konkursach uczniowie Szkoły zdobyli szesnaście nagród i wyróżnień, w tym dwa tytuły laureata.

Dyrektor wyjaśniła, że liczba uczniów w konkursach zależy od zainteresowań uczniów oraz liczby uczniów w poszczególnych etapach edukacyjnych. W gimnazjum uczniowie wybierają inne przedmioty przyrodnicze. Ci, którzy w klasach VI startowali z matematyki, w gimnazjum ich liczba rozkłada się na przedmioty przyrodnicze – fizykę, chemię, geografię, informatykę. Poza tym często wymaga to coraz większego wysiłku edukacyjnego, a nie każdy jest w stanie podołać, ponieważ jest albo pracowity, ale nie zdolny, albo też jest zdolny ale niechętny do dodatkowego wysiłku i systematycznej, sumiennej pracy.

(dowód: akta kontroli str. 488-499, 1176-1179)

1.9. Podręczniki i programy nauczania matematyki.

Nauczanie matematyki w okresie objętym kontrolą prowadzone było w Szkole na podstawie programów nauczania dopuszczonych do użytku przez Dyrektora Szkoły po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej. Wszystkie programy przyjęte w Szkole stanowiły gotowe propozycje przygotowane przez wydawnictwa oświatowe. Zestawy podręczników zostały zaopiniowane, stosownie do wymogu art. 22ab ust. 4 ustawy o systemie oświaty przez radę pedagogiczną oraz przez radę rodziców.

(dowód: akta kontroli str. 500-593)

1.10. Realizacja wymaganej liczby godzin nauczania matematyki.

W cyklu edukacyjnym 2014-2017 zaplanowano do realizacji 447 godzin matematyki (w oddziale klasowym „A") i 458 (w oddziale klasowym „B") w klasach od IV do VI szkoły podstawowej oraz 440 godzin (w oddziale klasowym „A") i 438 (w oddziale klasowym „B") w klasach od I do III gimnazjum.

Liczba zrealizowanych godzin z matematyki w tym cyklu wyniosła odpowiednio 407 i 411 godzin w szkole podstawowej oraz 394 i 395 godzin w gimnazjum.

Zarówno zaplanowana jaki i zrealizowana liczba godzin matematyki były zgodne z wymogami zawartymi w ramowych planach nauczania określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych[26], według których minimalny

[26] Dz.U. poz. .204, ze zm.

wymiar godzin obowiązkowych matematyki w trzyletnim cyklu edukacyjnym wynosił dla drugiego i trzeciego etapu edukacyjnego po 385 godzin.

(dowód: akta kontroli str. 594)

1.11. Realizacja treści przyjętych w programach nauczania matematyki.

Analiza realizacji treści zawartych w przyjętych w Szkole programach nauczania matematyki w dwóch wybranych oddziałach, które w cyklu 2014-2017 ukończyły edukację w szkole podstawowej oraz gimnazjum wykazała, że podstawa programowa zarówno dla drugiego i trzeciego etapu edukacyjnego została zrealizowana.

(dowód: akta kontroli str.907-930)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z matematyki w okresie objętym kontrolą zorganizowano w taki sposób, że liczba uczestników biorących udział w części tych zajęć przekraczała osiem osób. Było to niezgodne z przepisami § 10 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach[27] oraz § 15 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach[28], z których wynika, że liczba uczestników zajęć dydaktyczno-wyrównawczych nie może przekraczać 8 osób.

Dyrektor wyjaśniła, że taka organizacja zajęć wynikała z dużej liczby uczniów mających prawo do uczestniczenia w nich, m.in. z powodu wskazań zawartych w opiniach lub orzeczeniach poradni psychologiczno-pedagogicznej w stosunku do możliwości organizowania tych zajęć, jakie posiada Szkoła.
Nauczyciele zgłaszali na etapie konstruowania arkusza organizacyjnego szkoły każdego roku szkolnego zapotrzebowanie na organizację zajęć dydaktyczno-wyrównawczych. Pedagog przygotowywał listę potrzebnych zajęć. Na etapie konsultacji arkuszy organizacyjnych szkoły z organem prowadzącym liczba godzin z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej była dostosowywana przez organ prowadzący do możliwości finansowych gminy. Liczba godzin, zatwierdzonych przez organ prowadzący, w stosunku do planu zmniejszała się i dotyczyło to zarówno zajęć dydaktyczno-wyrównawczych jak i zajęć korekcyjno- kompensacyjnych.
W związku z powyższym, biorąc pod uwagę dobro uczniów wszyscy, którzy potrzebowali zajęć dydaktyczno-wyrównawczych byli włączani do grup. Często, zwłaszcza w klasach młodszych, mimo wpisania większej liczby uczniów, ze względu na nieobecności uczniów spowodowane chorobami w zajęciach faktycznie uczestniczyło mniej uczniów. Nauczyciele prowadzący uznawali jednak, że lepiej by dziecko potrzebujące wsparcia edukacyjnego zostało na zajęciach w których uczestniczy więcej dzieci, niż pozostało bez pomocy.

(dowód: akta kontroli str. 450-469, 603-613)

Ocena cząstkowa

Nauczyciele matematyki oraz nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej uczący w Szkole w latach 2014/2015-2017/2018 posiadali wymagane kwalifikacje do nauczania przedmiotu. Niewielu jednak z nich w tym okresie podnosiło swoje kwalifikacje w zakresie nauczania matematyki, m.in. poprzez uczestnictwo

[27] Dz.U. poz. 532, ze zm.

[28] Dz.U. poz. 1591

w różnych formach szkolenia i doskonalenia zawodowego. Warunki lokalowe i wyposażenie sal lekcyjnych umożliwiały realizację podstawy programowej i przyjętych w szkole programów nauczania matematyki. Zapewniały także bezpieczeństwo i higienę w trakcie lekcji matematyki. Programy nauczania matematyki były prawidłowo dopuszczane do użytku, a ich realizacja w cyklu edukacyjnym 2014-2017 odbyła się w wymaganej liczbie godzin. Plany zajęć obowiązkowych na rok szkolny 2017/2018 trzech spośród objętych kontrolą oddziałów[29] do dnia 12 października[30] nie spełniały jednak zasad higieny nauczania. Oferta zajęć pozalekcyjnych z matematyki obejmowała zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze dla wszystkich oddziałów. Liczba uczestników, dla których prowadzone były zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze przekraczała na niektórych zajęciach, wbrew wymogom rozporządzeń dotyczących udzielania pomocy psychologiczno-pedagogiczne osiem osób. W szkole umożliwiono uczniom udział w zajęciach rozwijających zainteresowania matematyką, a także udział w konkursach matematycznych.

2. Monitorowanie i usprawnianie procesu nauczania matematyki

Opis stanu faktycznego

2.1. Rozpoznawanie potrzeb społeczności szkolnych w zakresie organizacji i procesu nauczania matematyki oraz ewentualnych problemów w jej nauczaniu.

Potrzeby społeczności szkolnej w zakresie organizacji i procesu nauczania matematyki w okresie objętym kontrolą rozpoznawane były m.in. na podstawie wyników przygotowywanego corocznie w Szkole programu ewaluacji wewnętrznej. W ramach przeprowadzanych badań rozpoznawano potrzeby szkolnej społeczności w zakresie organizacji i procesu nauczania wszystkich wiodących przedmiotów szkolnych oraz problemów w nauczaniu w Szkole. Sprawdzano m.in. poziom zadowolenia z lekcji, pytano uczniów czy lekcje są ciekawe, interesujące dla uczniów, jakie metody i formy pracy najbardziej odpowiadają uczniom, rodzicom, nauczycielom, a także co pomaga lub przeszkadza w osiągnięciu sukcesu edukacyjnego. Badano również przepływ informacji pomiędzy nauczycielem a uczniem, jasność formułowanych wymagań, zrozumienie zasad oceniania przedmiotowego. Żadna z przeprowadzonych ewaluacji wewnętrznych nie zawężała się wyłącznie do matematyki. Rozpoznawanie potrzeb odbywało się za pomocą ankiet, wywiadów, prac plastycznych (w odniesieniu do klas I-III szkoły podstawowej) oraz obserwacji zajęć zgodnie z harmonogramem przygotowywanym przez zespół do spraw ewaluacji wewnętrznej.

Potrzeby w zakresie organizacji procesu nauczania matematyki były również rozpoznawane przez zespół przedmiotowy matematyczno-przyrodniczy. W ramach współpracy wprowadzono korelację między fizyką, chemią i matematyką, m.in. zmieniając kolejność realizacji tematów w klasie siódmej.

(dowód: akta kontroli str. 816-838)

2.2. Analizowanie organizacji pracy szkoły w obszarze nauczania matematyki.

W roku szkolnym 2014/2015 Szkoła uczestniczyła w projekcie doskonalenia pod kątem poprawy efektywności nauczania. W czasie zajęć tworzono m.in. profil Szkoły. Wśród zdiagnozowanych trudności stwierdzono problem z komunikacją nauczycieli podobnych przedmiotów, którzy powinni w zwiększonym zakresie mieć

[29] kontrolą objęto oddziały II i III etapu nauczania.

[30] W dniu 12.10.2017 r. przeprowadzono weryfikację planów lekcji pod kątem zapewnienia zasad higieny nauczania.

możliwość i warunki do współpracy ze sobą. W celu lepszej komunikacji postanowiono tak układać plan lekcji, by nauczyciele mieli możliwość łatwiejszego bezpośredniego komunikowania się ze sobą. Ponadto w ramach nadzoru pedagogicznego Dyrektor monitorowała frekwencję na zajęciach obowiązkowych i dodatkowych, w tym z matematyki w trakcie hospitacji bądź obserwacji lekcji oraz warunki nauczania matematyki, co przyczyniło się m.in. do doposażania pracowni matematycznych. W Szkole monitorowano potrzeby w zakresie szkoleń nauczycieli oraz ujmowano w planach nadzoru pedagogicznego potrzeby Szkoły w zakresie doskonalenia nauczycieli. Co roku przygotowywany był również plan wydatkowania środków na doskonalenie i dokształcanie nauczycieli.

(dowód: akta kontroli str. 595,839-867)

2.3. Monitorowanie osiągnięć uczniów z matematyki.

W latach 2014/2015-2016/2017 liczba uczniów ze średnią powyżej 4,75 wynosiła odpowiednio 34, 44 i 38 w szkole podstawowej oraz 22, 20, 18 w gimnazjum. Liczba uczniów, którzy w tych latach otrzymywali roczne oceny celujące z matematyki wynosiła 4, 5 i 4 w szkole podstawowej oraz 7, 4 i 5 w gimnazjum. Podobnie kształtowała się liczba uczniów, którzy na koniec roku otrzymali ocenę celującą z języka polskiego i wynosiła 3, 7 i 4 w szkole podstawowej oraz 7, 5 i 9 w gimnazjum. W wyżej wymienionym okresie tylko jeden uczeń szkoły podstawowej nie uzyskał promocji min. z powodu matematyki[31]. Liczba uczniów z ocenami dopuszczającymi na koniec roku wynosiła odpowiednio 18, 13 i 12, na I i II etapie oraz 35, 28 i 18 na III etapie edukacji. Liczba uczniów z końcoworoczną oceną dopuszczającą z j. polskiego kształtowała się następująco: 7, 11, 12 na I i II etapie oraz 23, 23 i 15 na III etapie edukacji.

Analiza wkładu Szkoły w wyniki z matematyki osiągane przez dwie pięcioosobowe grupy uczniów, którzy uczyli się na II lub III etapie edukacji w cyklu 2013-2016 i uzyskali najniższe wyniki testów trzecio i sześcioklasistów (grupa A) oraz najwyższe wyniki z ww. sprawdzianów (grupa B) wykazała, że:

- uczniom z grupy A zapewniono możliwość udziału w zajęciach wyrównawczych z matematyki, choć dwóch z nich nie uczęszczało na nie przez rok lub dwa lata szkolne[32],
- porównanie ocen końcoworocznych uczniów grupy A na początku i końcu edukacji na danym etapie[33] wykazało, że: dwóch uczniów poprawiło oceny z matematyki (z oceny dopuszczającej na dostateczną oraz z dostatecznej na dobrą), jeden uczeń uzyskał ocenę na koniec VI klasy gorszą o jeden stopień niż w klasie IV[34], a pozostali uczniowie otrzymali takie same oceny (dwóch oceny dobre, sześciu oceny dostateczne i jeden ocenę dopuszczającą)
- uczniowie grupy A (od klasy III do VI szkoły podstawowej) uzyskiwali ze sprawdzianu OBUT[35] wyniki od 11% do 50%, a ze sprawdzianu szóstoklasisty od 10% do 60%, a uczniowie z tej grupy (od klasy VI do klasy III gimnazjum) uzyskiwali wyniki od 10% do 45 % ze sprawdzianu szóstoklasisty oraz od 18% do 43% z egzaminu gimnazjalnego,

[31] uczeń miał 3 oceny niedostateczne na koniec roku 2014/2015, a jeden uczeń zdał z jedną oceną niedostateczną

[32] Uczniowie ci mieli ocenę dobrą z matematyki na II etapie edukacji. Nie uczęszczali na ZDW w IV i V klasie

[33] porównujemy oceny z klasy IV i VI II etapu edukacyjnego oraz I i III klasy III etapu edukacyjnego

[34] w klasie IV otrzymał ocenę dobrą na koniec roku, natomiast w klasie VI ocenę dostateczną

[35] OBUT – Ogólnopolskie Badanie Umiejętności Trzecioklasistów

- uczniom z grupy B zapewniono możliwość udziału w zajęciach rozwijających z matematyki w kolejnych latach nauki, natomiast z możliwości tej skorzystało siedmiu z 11 uczniów w grupie,
- porównanie ocen rocznych uczniów grupy B na początku i końcu edukacji na danym jej etapie[36] wykazało, że żaden z uczniów nie poprawił oceny z matematyki, jeden uzyskał gorszą o jeden stopień ocenę na koniec etapu edukacyjnego[37], pozostali uczniowie otrzymali takie same oceny na początku i końcu etapu edukacyjnego (pięciu oceny celujące, czterech oceny bardzo dobre i jeden ocenę dostateczną),
- uczniowie grupy B (od klasy III do VI szkoły podstawowej) ze sprawdzianu OBUT[38] uzyskiwali wyniki od 78% do 100%, a ze sprawdzianu szóstoklasisty od 95% do 100%, natomiast uczniowie z tej grupy (od klasy VI do klasy III gimnazjum) uzyskiwali wyniki od 80% do 100 % ze sprawdzianu szóstoklasisty oraz od 71% do 93% z egzaminu gimnazjalnego.

(dowód: akta kontroli str. 596-601,1035-1049, 1225-1266)

2.4. Wyniki egzaminów zewnętrznych z matematyki.

W latach 2015 i 2016 do sprawdzianu z matematyki w szóstej klasie szkoły podstawowej przystąpiło odpowiednio 36 i 28 uczniów. Średnie wyniki wyniosły odpowiednio 50% i 56% poprawnych odpowiedzi, podczas gdy średnie wyniki dla kraju kształtował się na poziomie 61% i 54%.

W latach 2015, 2016 i 2017 do egzaminu gimnazjalnego z matematyki przystąpiło odpowiednio 44, 33 i 26 uczniów. Średnie wyniki wyniosły odpowiednio 45,2%, 46% i 54,2% poprawnych odpowiedzi, podczas gdy średnie wyniki dla kraju kształtowały się na poziomie 48%, 49%, 47%.

Dyrektor wyjaśniła, że „Szkoła w Sztutowie funkcjonuje w specyficznym środowisku. To szkoła na wsi, z około 300 uczniami, z których do szkoły dojeżdża 160-180 z miejscowości położonych na terenach popegeerowskich. Mimo tego osiąga bardzo dobre wyniki, kształtujące się na poziomie średniej województwa, z reguły powyżej średniej powiatu, najczęściej w staninie 5. Tylko raz w historii egzaminów w ostatnich 11 latach szkoła uzyskała wynik w 3 staninie, co było spowodowane absolutnie wyjątkowo trudnym rocznikiem uczniów i brakiem w tym roczniku uczniów wyróżniających się w nauce (pierwszy egzamin próbny w stanie najniższym). Sukcesem dla szkoły jest stanin 6, a już stanin 7 czy 8 są szczególnie satysfakcjonujące. Szkoła osiąga wysokie wyniki (stanin 7) prawie w każdym roku, ale nie zawsze z części matematycznej czy matematyczno-przyrodniczej".

(dowód: akta kontroli str. 602, 1050-1160)

2.5. Działania podejmowane przez Dyrektora w związku z uzyskiwanymi przez uczniów wynikami sprawdzianów/egzaminów zewnętrznych.

Jak wyjaśniła Dyrektor Szkoła co roku prowadziła analizy jakościowe i ilościowe egzaminów zewnętrznych. Dyrektor na radzie analitycznej przedstawiała wyniki klasyfikacji w porównaniu z I semestrem oraz poprzednim rokiem szkolnym oraz wyniki egzaminów zewnętrznych ujętych w staninach, z podaniem średniej powiatu kraju i województwa oraz z odniesieniem do wyników EWD. Nauczycie w zespołach przedmiotowych dokonywali szczegółowej analizy ilościowej i jakościowej wyników egzaminów zewnętrznych. Analizy były co roku prezentowane na posiedzeniach rady pedagogicznej kończącej dany rok szkolny. Każdorazowo formułowano

[36] porównujemy oceny z klasy IV i VI II etapu edukacyjnego oraz I i III klasy III etapu edukacyjnego

[37] w klasie I gimnazjum otrzymał ocenę celującą na koniec roku, natomiast w klasie III ocenę bardzo dobrą

[38] OBUT – Ogólnopolskie Badanie Umiejętności Trzecioklasistów

wnioski, które wdrażano do realizacji w kolejnym roku szkolnym. W szkole wdrożono od wielu lat system przygotowań do egzaminów zewnętrznych. W ostatnim roku w klasach III gimnazjum (a do roku szkolnego 2015/2016 również w klasach VI szkoły podstawowej) organizowane są dodatkowe zajęcia z matematyki. Jak podkreśliła Dyrektor, zajęcia nie są obowiązkowe dla uczniów, ale nie zdarzyło się jeszcze by rodzic nie wyraził zgody na udział dziecka w zajęciach. Zdarzało się jednak, że był problem z frekwencją i część uczniów korzystała z tych zajęć w ograniczonym zakresie. Frekwencja zależna była zespołu klasowego. Najmniejsza była w roku szkolnym 2015/2016. Były one realizowane od września do kwietnia. Zajęcia, które powinny odbyć się w maju oraz czerwcu realizowane były w soboty w 3-godzinnych blokach. Zdaniem Dyrektor, zdecydowanie lepsze wyniki osiągali ci uczniowie, którzy w zajęciach uczestniczyli. W tym roku szkolnym zajęcia nazwano „zajęciami rozwijającymi umiejętności uczniów" i zmodyfikowano ich formułę uwzględniając wiadomości z analizy wyników egzaminów zewnętrznych z ubiegłego roku oraz indywidualny charakter III klasy, która powstała z połączonych klas IIa i IIb w roku szkolnym 2016/2017. W ramach przygotowań do egzaminów zewnętrznych Szkoła co roku organizowała egzaminy próbne ze wszystkich przedmiotów wchodzących w zakres egzaminu. Zawsze były one nieodpłatne dla uczniów, a udział w nich był obowiązkowy. Egzaminy były sprawdzane, a analizy wyników były prezentowane na posiedzeniu rady pedagogicznej, rady rodziców oraz przedstawiane samym uczniom.

(dowód: akta kontroli str. 1054-1160, 1176-1199)

2.6. Nadzór pedagogiczny.

Dyrektor wyjaśniła, że w każdym roku szkolnym odbywa się kontrola sal lekcyjnych. Przeglądu dokonuje inspektor BHP, społeczny inspektor pracy, konserwator szkoły oraz dyrektor lub wicedyrektor. Monitorowane jest wyposażenie i warunki nauki we wszystkich salach lekcyjnych. Potrzeby w zakresie doposażenia sal zgłaszane są w sprawozdaniach nauczycieli we wnioskach i uwagach. Każda rada pedagogiczna zawiera punkt – wolne wnioski i uwagi w czasie których nauczyciele mogą zgłaszać m.in. zapotrzebowanie na pomoce dydaktyczne oraz potrzeby w zakresie doposażenia sal. Szkoła podejmuje kompleksowe działania w zakresie wyposażenia, np. w jednym roku szkolnym wymieniane są meble, w innym montowano rzutniki interaktywne w klasach, w kolejnym wszystkie tablice kredowe wymieniono na ceramiczne. Obecnie, ze względu na mający się odbyć remont instalacji elektrycznej planowane jest malowanie wszystkich pomieszczeń szkoły, przeniesienie pracowni przedmiotowych danych zespołów blisko siebie (na jednym korytarzu pracownie matematyczno- przyrodnicze, na innym artystyczne i humanistyczne, na kolejnym językowe) oraz wymiana stolarki drzwiowej. O potrzebach w zakresie remontów co roku informowana była Rada Gminy Sztutowo, która przyjmowała również informację o stanie realizacji zadań oświatowych za poprzedni rok szkolny i podejmowała decyzje o budżecie placówki na nowy rok.

Jakość prowadzonych zajęć z matematyki była oceniana w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego – kontroli, monitorowania ewaluacji wewnętrznej oraz obserwacji zajęć edukacyjnych wynikających z planu. W wyniku przeprowadzonych obserwacji lekcji matematyki formułowano min. wnioski w zakresie: wykorzystywania metod działań praktycznych do motywowania uczniów do pracy, motywowania uczniów do aktywności podczas lekcji, dostosowywania metod i form pracy na każdym poziomie do wieku i możliwości uczniów, zwiększenia uwagi na ucznia słabego, kontroli pracy uczniów w kartach ćwiczeń.

W badanym okresie przeprowadzono ogółem 167 obserwacji zajęć (15 z matematyki), w tym 50 obserwacji (cztery z matematyki) w roku szkolnym

2014/2015 , 66 (jedna z matematyki) w roku 2015/16 oraz 51 (10 z matematyki) w roku 2016/2017). W omawianym okresie w szkole pracowało średnio 35 nauczycieli (bez osób sprawujących nadzór pedagogiczny).

(dowód: akta kontroli str.839-1175)

2.7. Nadzór ze strony organu prowadzącego.

W ramach nadzoru nad Szkołą organ prowadzący nie przeprowadził udokumentowanych kontroli zapewnienia przez Dyrektora Szkoły bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wydatkowania przekazanych szkołom środków finansowych lub zapewnienia w szkole warunków i wyposażenia niezbędnego do realizacji podstawy programowej.

Jak wyjaśniła Dyrektor, co roku organ prowadzący wymaga złożenia Informacji o stanie realizacji zadań oświatowych w tym o wynikach sprawowanego nadzoru pedagogicznego. W czasie ostatnich 4 lat szkolnych w szkole była obecna Komisja Oświaty Rady Gminy Sztutowo, która zapoznała się z działalnością placówki. Komisja rewizyjna kontroli nie prowadziła. W czasie kontroli planowych których podmiotem był organ prowadzący Szkoła przedstawiała dokumenty do kontroli – np. dotyczące wyprawki szkolnej, dotacji podręcznikowej. Kontroli w samej placówce nie prowadzono w okresie objętym kontrolą NIK.

(dowód: akta kontroli str.1176-1224)

2.8. Ewaluacje zewnętrzne.

W okresie objętym kontrolą zagadnienia odnoszące się do procesu nauczania matematyki nie były przedmiotem ewaluacji zewnętrznych.

(dowód: akta kontroli str. 1176-1224)

2.9. Inne kontrole i audyty w zakresie zagadnień związanych z nauczaniem matematyki.

W okresie objętym kontrolą zagadnienia odnoszące się do procesu nauczania matematyki nie były przedmiotem kontroli zewnętrznych lub audytów.

(dowód: akta kontroli str. 1176-1224)

2.10. Opinie wyrażane przez uczniów oraz ich rodziców na temat udziału w zajęciach z matematyki.

W toku kontroli przeprowadzono badanie ankietowe, w którym wzięło udział 40 rodziców albo opiekunów prawnych uczniów i 43 uczniów klas VII szkoły podstawowej oraz III gimnazjum.

Według opinii rodziców w Szkole panowała atmosfera sprzyjająca nauce (53% wskazań), liczba prac domowych z matematyki była odpowiednia (58%), a uczniowie zazwyczaj poświęcali im mniej niż godzinę dziennie (70%). Połowa uczniów, według ich rodziców, lubiła uczyć się matematyki i w ciągu roku szkolnego 2016/2017 większości nie zdarzyły się sytuacje powodujące niechęć przed pójściem do szkoły z powodu matematyki (85%). W przypadku uczniów, którym kilka razy zdarzyły się takie sytuacje ich niechęć wynikała z niesprawiedliwego oceniania (5%) i niejasnego tłumaczenia przez nauczyciela nowego materiału (15%). Na pytanie czy dzieci stresowały się podczas ustnych odpowiedzi 33% rodziców odpowiedziało twierdząco, 23% temu zaprzeczyło, a 30% stwierdziło, ze dziecko nie sygnalizowało takiego problemu. Ponad połowa uczniów (55%) zgłaszała problemy ze zrozumieniem matematyki. Pomoc w razie trudności udzielana była najczęściej przez rodziców (60%), nauczyciela przedmiotu (20%) oraz rodzeństwo (18%). Z dodatkowych zajęć pozalekcyjnych organizowanych przez szkołę korzystało 43% uczniów. Zdecydowana większość nie korzystała z płatnych dodatkowych zajęć z matematyki (83%), a ci którzy korzystali, czynili to głównie z powodu trudności w nauce matematyki (20%) i konieczności przygotowania do bieżących

sprawdzianów (5%). Spośród ośmiu zaproponowanych zdań określających pracę nauczycieli matematyki na lekcjach, rodzice najczęściej wybrali: przyjazny uczniom (48%), dobrze wyjaśnia nowe zagadnienia i obiektywnie ocenia (40%). Ponad 68% rodziców uważało, że uczniowie lubią swojego nauczyciela matematyki, 20% nie miało na ten temat zdania, natomiast negatywnej odpowiedzi udzieliło 20% respondentów.

Uczniowie w ankietach wskazywali w większości, że lubili lekcje matematyki (tak - 21% i raczej tak 63%), a ci którzy ich nie lubili najchętniej zmniejszyliby ilość pracy domowej (16%) oraz zmieniliby sposób prowadzenia lekcji i atmosferę na bardziej przyjazną (po 14%). W poprzednim roku szkolnym 51% uczniów nie była w sytuacji, w której denerwowała się przed lekcją matematyki, a 2% uczniów wskazało, że cały czas odczuwa stres z powodu matematyki. Największe obawy wśród uczniów wzbudzały prace pisemne (40%), trudne zagadnienia (33%), ustne odpowiedzi (28%), a także ośmieszenie w oczach kolegów (16%) . Na pytanie czy jesteś dobrze traktowany i doceniany przez nauczyciela matematyki, tak lub raczej odpowiedziało po 40% uczniów. Negatywnej odpowiedzi na to pytanie udzieliło 2% uczniów, a 19% nie miała na ten temat zdania. Zdaniem 40% uczniów byli oni obiektywnie lub raczej obiektywnie (47%) oceniani przez nauczyciela, a 56% uważało że nauczyciel zrozumiale lub raczej zrozumiale (33%) tłumaczył nowy materiał. Na lekcjach matematyki według 51% uczniów rzadko pracuje się w grupach, natomiast 47% uczniów jest przeciwnego zdania. Według opinii uczniów, nauczyciele często omawiali tematy z udziałem uczniów (53%), korzystając przy tym z pomocy multimedialnych (47%), a 79% uczniów wskazało, że na lekcjach najczęściej wykorzystywali podręcznik papierowy (79%). Uczniowie mogli swobodnie zadawać pytania podczas lekcji (79%). Ponad połowa uczniów uważała, że czasami tematy omawiane są za szybko (53%), a 5% zawsze ma trudności z nadążeniem ze zrozumieniem materiału. Tempo pracy na lekcji za odpowiednie uważało 42% uczniów. Najwięcej trudności uczniom siódmej klasy sprawiała algebra (38%) i ułamki (25%) oraz zadania tekstowe i geometria (po 19%). Uczniowie gimnazjum jako najbardziej problematyczne wskazali procenty (55%), pierwiastki (36%) oraz bryły i wykresy funkcji (po 18%). W trudnościach w nauce matematyki, uczniom najczęściej pomagali rodzice i nauczyciel matematyki (po 44%), a także koledzy (14%). Niespełna połowa uczniów (47%) uważała, że nie ma potrzeby korzystania z dodatkowych zajęć pozalekcyjnych organizowanych przez Szkołę.

(dowód: akta kontroli str. 1269-1596)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

W szkole monitorowano osiągnięcia uczniów z matematyki i rozpoznawano stopień zaspokojenia potrzeb szkoleniowych. Wyniki egzaminów zewnętrznych z matematyki w okresie objętym kontrolą rosły, kształtując się w roku 2016 (z testów sześcioklasistów) i 2017 (z egzaminu gimnazjalnego) powyżej średniej krajowej. Dyrektor sprawował nadzór pedagogiczny nad warunkami i organizacją procesu nauczania matematyki i podejmował działania mające na celu podnoszenie jakości pracy szkoły.

IV Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i nieprawidłowości wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli[39], wnosi o:
kontynuowanie działań mających na celu umożliwienie wszystkim potrzebującym uczniom uczestnictwo w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych w grupach maksymalnie do ośmiu osób.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Gdańsku.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 14 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Gdańsk, dnia 22 grudnia 2017 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Gdańsku

Kontroler
Piotr Lewandowski
doradca techniczny

.....
podpis

Dyrektor
z up.
WICEDYREKTOR DELEGATURY
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
w Gdańsku
Teresa Sawicka

.....
Teresa Sawicka
podpis

[39] Dz. U. z 2017 r. poz. 524.